

Nr 20

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, *angående enhetsskolans organisationsformer, m. m.*

1950 års riksdag fattade ett enhälligt beslut om påbörjande av försöksverksamhet angående enhetsskolans organisations- och arbetsformer. Försöksverksamheten startade under försvårande omständigheter, såsom stora ungdomsårgångar, lärarbrist och knapphet på lokaler, vilket medförde, att 1950-talet blev den stora förvirringens tid inom svenskt skolväsende.

Liksom enighet nåddes vid 1950 års riksdag har ett flertal detaljbeslut under decenniets förlopp kunnat fattas utan alltför betydande meningsbrytningar. Särskilt intresse har därvid knutits till 1956 års riksdagsbeslut, som innebar principiell anslutning till tanken på en obligatorisk nioårig, organisatoriskt sammanhållen skola. Detta beslut kan likväl icke läggas till grund för en successiv övergång till s. k. enhetsskola, innan riksdagen tagit ställning till det framtida skolsystemets organisation och innehåll.

Grundprincipen måste givetvis vara, att den nioåriga skolan erbjuder en kvalitativt fullgod undervisning åt sina elever, under största möjliga hänsynstagande till vars och ens egenart och utan övervärdering av de teoretiska utbildningsmomentens betydelse. Även den huvudsakligen praktiskt intresserade delen av ungdomen måste få tillfälle att — med bevarande av det nödvändiga minimum av allmän medborgarbildning — specialisera sig på områden avpassade efter vederbörandes fallenhet och intresse. Å andra sidan måste skolan ge de mera teoretiskt intresserade en god grundval för fortsatta bokliga studier. Slutligen bör skolan i sin fostrande verksamhet inrikta sig på att ge ungdomen en positiv inställning till yrkesarbete och vana vid ordnat arbete av praktisk och teoretisk art.

Den närmare utformningen av den nioåriga skolan är för närvarande föremål för behandling inom 1957 års skolberedning, som därvid har att bedöma erfarenheterna av den pågående försöksverksamheten. Samtidigt införes försöksverksamhet landet runt i en alltmera accelererad takt, och om denna icke dämpas är det sannolikt att över hälften av vårt lands skolungdom i berörda åldersklasser skulle undervisas i distrikt med försöksskolor, när riksdagen beräknas taga ställning till 1957 års skolberednings betänkande. Av skolöverstyrelsens sammanfattande rapport över de gångna årens försöksverksamhet med nioårig enhetsskola framgår emellertid klart, att försöksverksamheten av olika anledningar icke blivit så mångfacetterad som avsett var samt att den icke givit resultat, som klart visar hur enhetsskolans

definitiva organisation bör se ut. Högstadiets utformning är fortfarande en i viss mån öppen fråga, och detsamma gäller problemet, hur omfattande förstärkningsanordningarna och differentieringen av elevmaterialet måste vara. Vad som nu erfordras är sålunda icke främst en kvantitativt ökad försöksverksamhet utan kompletteringar på sådana områden, där skolberedningen ännu icke har tillräckligt material för sakligt grundade förslag till kursplaner och metodikanvisningar i enhetsskolan.

Under dessa omständigheter synes det vara nödvändigt att redan nu överväga vissa av de problem, som sammanhänger med skolans omdaning. Det gäller att ta ställning till försöksverksamhetens fortsatta omfattning och lösningen av utbildningsproblemen under övergångstiden liksom till kommunernas åtgärder för att förbereda övergången till obligatorisk nioårig skola. Likaledes torde tidpunkten för det slutliga genomförandet av denna kräva vissa ytterligare överväganden, varvid hänsyn måste tas ej minst till lärarrekyteringen. Redan nu finns också anledning att överväga gymnasiefrågan samt det fortsatta beståndet av andra skolformer än »enhetsskolan». Av särskild betydelse är vidare att åtgärder vidtages för att möjliggöra framtida fortsatt förbättring och utveckling av skolväsendet. Utan att föregripa skolberedningens avgöranden måste i detta sammanhang icke minst differentieringsproblemet beaktas.

Försöksverksamhet har genom myndigheternas åtgärder på många håll blivit den enda lösningen av problemet att erbjuda växande ungdomsskaror efterfrågad teoretisk utbildning i kommuner med ett expanderande skolväsen. Trängseln framför realskolans portar och därav följande betygshets har skapats icke av skolformens inneboende svagheter utan av statens och kommunernas underlåtenhet att i tid planera för och inrätta erforderligt antal realskoleavdelningar. Då nu förhållandevis kort tid återstår till dess riksdagen kommer att besluta om enhetsskolans slutliga genomförande, synes det vara påkallat att försöksskolor inrättas i kommuner eller regioner, där realskola för närvarande icke finnes och där förutsättningar för framtida förläggning av enhetsskolans högstadier föreligger.

I sådana områden åter, där statliga eller kommunala realskolor är inrättade och där dessa skolor kan bringas att i stort sett täcka behovet av realskoleutbildning inom området, bör dessa tillåtas att fortsätta sin verksamhet till dess bilden av den framtida skolorganisationen klarnat. Om behovet av ökad intagning är måttligt, bör detta kunna tillgodoses genom ett något ökat antal avdelningar i den existerande realskolan, eventuellt genom annexskola eller liknande anordning. Som komplement härtill bör inom ramen för den obligatoriska folkskolan, som i här berörda kommuner ofta torde vara åttaårig, kunna utbyggas praktiskt betonade undervisningslinjer av den typ som bl. a. förekommit i Stockholms södra realskoleområde. Betydande inslag av yrkesorientering i åttonde årskursen kan därvid tjäna som underlag för ett frivilligt nionde skolår eller för inträde i yrkesskola.

Genom den här skisserade begränsningen i fråga om inrättande av nya försöksskolor torde även rimliga förutsättningar skapas för den utomordentligt värdefulla utbildning, som lämnas av flickskolor och praktiska realskolor. Å andra sidan finns det områden, där en väsentlig utvidgning av utbildningskapaciteten på realskolestadiet är nödvändig. Ofta blir det dessutom fråga om att mera av ett befintligt läroverks lokaler måste tas i bruk för det expanderande gymnasiet. I sådana fall synes enhetsskoleorganisationen kunna införas i hela detta läroverks gamla upptagningsområde.

På något längre sikt, d. v. s. ungefär i samband med att skolberedningens förslag blir föremål för remissbehandling, torde kommunerna ha anledning att efter hand förbereda en mera fullständig övergång till det nya skolsystemet. Det bör sålunda i många fall vara möjligt att genomföra både den organisatoriska samordningen och den nioåriga skolplikten redan innan statsmakterna tagit slutlig ställning till enhetsskolans närmare utformning. Innan riktlinjerna härvidlag klarnat bör man å andra sidan i de kommuner där så befinnes lämpligt ha möjlighet att helt eller delvis bevara det gamla systemet. Det bör kunna ske i de fall, där en omorganisation är svår eller omöjlig att genomföra så länge den nya skolans utformning icke är klar och man därför måste befara att åtgärder i förtid kan leda till onödiga merkostnader eller skapa förvirring bland elever, målsmän och lärare.

Vetskapen om att enhetsskoleorganisationen kommer att genomföras trots det delvis otillfredsställande utslaget av försöksverksamheten måste emellertid leda fram till att organisationen av enhetsskolan och då främst dess högstadium göres så *elastisk*, att de försök som icke utförts inom försöksverksamheten kan utföras inom den genomförda enhetsskolan. Sådana försök är: olika slag av differentiering på högstadiet och även på mellanstadiet, olika typer av en- och tvåspråkiga linjer, speciella tekniska linjer, fyraåriga högstadier, olika metodiska försök etc. I själva verket kan enhetsskolan sannolikt redan på ett relativt tidigt stadium införas i en kommun som organisationsform utan att försämring av utbildningen för någon kategori av ungdomar behöver befaras, om det sker på ett betryggande sätt. Som *yttre organisationsform* kan enhetsskolan säkerligen bli tillfredsställande. Det är på det inre organisationsplanet som svårigheterna möter, svårigheter som bör kunna lösas på ett fullt tillfredsställande sätt, om bara försöksarbete får fortsätta, tills klarhet vunnits om på vilket sätt man bäst tillgodoser ungdomens förutsättningar och intressen. Faran för en försämring ligger alltså i att man alltför tidigt låser sig för vissa undervisningsmetoder eller för viss differentieringsform.

Av största vikt är, att enhetsskoleorganisationen anpassas efter de lokala förhållandena. En enhetlighet i så måtto att alla distrikt, oberoende av storlek, befolkningstäthet, befolkningssammansättning och dylikt, skall tvingas in i exakt lika organisation måste vara av ondo. På varje ort skall

organisationen göras så god som möjligt. Det synes ofrånkomligt att mera glesbebyggda områden får en organisation, som i vissa avseenden får kämpa med andra svårigheter än tätorternas men i gengäld kan bättre anpassas efter omständigheterna i orten och därför som helhet sörja för en minst lika god utbildning.

I tidsschemat för skolberedningens arbete utgår man från att beredningen skall vara färdig under år 1961, så att 1962 års vårriksdag efter en grundlig remissbehandling skall kunna taga ställning till skolans framtida organisation. Med hänsyn till dröjsmålet med inrättandet av statliga försöksskolor samt på grund av konstaterade brister i föreliggande erfarenhetsmaterial från den övriga försöksverksamheten skulle det sannolikt vara av värde för beredningen, om ytterligare något år kunde stå till förfogande för dess arbete. Av särskild betydelse är därvid att ge beredningen tillfälle att draga lärdomar av arbetet vid den särskilda försöksskolan i Linköping och av pågående försök med »Österåkers system». Även oavsett detta är tiden mellan riksdagsbehandlingen och den planerade allmänna övergången till enhetsskola med början höstterminen 1962 för knapp. Kommunerna och skolmyndigheterna måste börja planeringen för den slutgiltiga enhets-skoleorganisationen långt innan beredningens betänkande remiss- och riksdagsbehandlats. Olägenheterna härav är obetydliga om övergången påbörjas i årskurserna 1 och 2 och möjligen acceptabla vid övergång från årskurserna 1 och 5. Den påtagliga tendensen, bl. a. i våra större städer, att på grund av otillräckliga realskolekurser påbörja övergången från årskurs 7 skulle emellertid medföra att skolberedningens slutsatser och därpå byggda riksdagsbeslut icke kunde beaktas vid enhetsskolans införande i nämnda kommuner. Vi anser till följd härav *dels* att skolberedningen bör erhålla längre tid för sitt arbete så att försöksverksamheten bättre kan överblickas och bedömas, *dels* att nyinrättande av högstadier vid försöksskolor eller definitiva enhetsskolor i skoldistrikt eller regioner med realskola, som ännu icke börjat avvecklas, icke bör medges före år 1964, oavsett om försöksverksamhet på lägre stadier redan påbörjats. I likhet med vad inledningsvis anförts beträffande försöksverksamhet i distrikt eller regioner där realskoleundervisning icke för närvarande är tillgänglig för ungdomen, bör en allmän framflyttning av tidpunkten för enhetsskolans genomförande på högstadiet icke hindra att undantag göres i syfte att öka utbildningsresurserna i dylika distrikt och regioner.

Det allvarligt försämrade statsfinansiella läget bör även beaktas i detta sammanhang. Endast om enhetsskolans utbyggnad baseras på noggranna och sakliga överväganden kan bästa resultat utvinnas ur de betydande investeringar som måste företagas i lokaler och inventarier samt av de stora kostnaderna för lärarutbildningens ordnande. Kommunerna torde böra koncentrera sina insatser under de närmaste åren på gymnasier och

yrkesskolornas utbyggnad, eftersom de största ungdomsårgångarna just nu befinner sig på väg in i de åldrar som efterfrågar undervisning i dylika skolor. Ett lugnare tempo och ett fullständigare utnyttjande av befintliga skolformer är sålunda önskvärt även av ekonomiska skäl.

Det år 1956 fattade beslutet om övergång till huvudsakligen treåriga real-skolelinjer — en följd av bristfällig planering på skolans område — förut-satte, att skäligt antal fyraåriga mognadslinjer skulle bibehållas eller nyin-rättas. Föräldrarnas önskemål skulle därvid ges visst beaktande. Tyvärr har skolöverstyrelsens anvisningar till skolstyrelserna, läroverkens och real-skolornas rektorer samt intagningsnämnderna icke utformats i enlighet med denna förutsättning. En bättre anpassning av fördelningen mellan tre- och fyraåriga intagningsavdelningar till de sökandes önskemål bör eftersträvas.

Lärarkompetens och lärarutbildning måste tillmätas en mycket stor betydelse. Den ovan omtalade försöksrapporten visar, att försöksverksamheten icke lyckats så väl bl. a. på grund av att ofullständigt eller otillräckligt utbildade lärare fått anlitas i så stor utsträckning. Möjligheter bör skapas att överlämna undervisningen i engelska från och med klass 5 till akademiskt utbildade lärare. Även i övrigt bör i princip undervisningen i teoretiska läroämnen på högstadiet omhänderhas av lärare med sådan utbildning. Genomförandet av den nya skolan bör så långt ske kan anpassas efter den takt i vilken kompetenta lärare kan stå till förfogande. Det är nämligen av särskild vikt att en ny och oprövad skolform icke i onödan får sitt anseende försämrat genom att den börjar tillämpas av lärare utan den utbildning som egentligen är avsedd. Uppmärksamhet bör även ägnas frågan om ämneskombinationerna för ämneslärarbefattningarna. Det är icke givet att hittills vanliga kombinationer även i den nya skolan kommer att visa sig vara de lämpligaste, och med tanke på att de studerande, som genom akademiska studier förbereder sig för lärarbanan, ofta planlägger sina ämneskombinationer redan vid studiernas början finns det anledning att på ett tidigt stadium ta ställning till hithörande problem.

I hitintills presenterade skisser till enhetsskolans organisatoriska utformning indelas elevernas skolgång i tre stadier om vardera tre år. Till följd härav synes man nu på många håll känna sig bunden av en dylik treårsperiod även för det allmänna gymnasiets del. Befintliga statliga försöksgymnasier är treåriga och bygger på försöksskolans nionde årskurs (9 g). En tendens till övergång till enbart treåriga gymnasier även i skoldistrikt med bibehållen realskola börjar göra sig märkbar. Som motiv anförs därvid att elever med hemorten på längre avstånd från gymnasieorten då kan tillbringa ytterligare ett år (realexamensklassen) i det egna skoldistriktet och att gymnasiekommunen vinner en viss lättnad genom att tvånget att mottaga främmande elever begränsas till tre år i stället för

fyra. Dylika organisatoriska fördelar får emellertid icke undanskymma det förhållandet att det fyraåriga gymnasiet i pedagogiskt avseende är det treåriga överlägset. Hithörande problem var otillräckligt beaktade i 1940-talets utredningsmaterial och torde behöva grundligt belysas innan en mer allmän övergång från fyraåriga gymnasier påbörjas. Även för den framtida skolorganisationen är det av vikt att debatten angående eventuell förläggning av årskurs 9 g till gymnasierna icke avstannar utan i stället fördjupas.

Skolberedningen har ännu icke tagit ställning till den fortsatta tillvaron av sådana fristående skolformer som flickskolor och praktiska realskolor. I avvaktan härpå — och i anslutning till den år 1950 godtagna tanken att existerande skoltyper skulle få fritt utveckla sig under försökstiden — finns det all anledning att åtminstone vidmakthålla de skolor och linjer av dessa slag, som nu existerar. De har nämligen ur många synpunkter visat sig värdefulla och har tillvunnit sig allmänhetens förtroende. Försök bör emellertid göras att lämna tillträde även för manliga elever till en skolform, som i likhet med den nuvarande flickskolan möjliggör en något längre och lugnare studiegång.

Enhetsskolans målsättning är att bereda varje ung människa en efter vederbörandes förutsättningar anpassad utbildning. Utbildningsvägar måste således stå öppna för såväl teoretiskt begåvade som mer praktiskt inriktade elever. Beträffande tidpunkten för en klar organisatorisk linjedelning råder skarpa meningsmotsättningar. Den hitintills verkställda försöksverksamheten har i detta avseende huvudsakligen inriktats på linjedelning från och med årskurs 7, bl. a. beroende på svårigheterna att med nuvarande storlek av klassavdelningarna differentiera undervisningen inom klassens ram. Även det oavvisliga kravet att elever med fallenhet för teoretiska studier i enhetsskolan skall kunna inhämta minst det kunskapsmått som erfordras för nuvarande realexamen talar för en förhållandevis tidig differentiering. Vi måste för vår del beklaga, att skolmyndigheterna hitintills motsatt sig försök med homogenisering av klassavdelningarna redan före årskurs 7. Dylika försök torde förutsättningslöst böra anställas snarast, så att skolberedningen får ett bättre underlag för sitt arbete. Givetvis bör i samma mån också förutsättningslös försöksverksamhet med differentiering först i årskurs 9 förekomma. Av särskild betydelse är det över huvud, att den skolreform som för närvarande är aktuell icke uppfattas såsom något slutgiltigt eller för alla tider bestående. Med hänsyn till att försöksverksamheten hittills icke givit något definitivt utslag är det nödvändigt att man, även sedan statsmakterna tagit ställning till den nya skolans utformning, bedriver ett fortskridande reformarbete med sikte på att bättre undervisnings- och organisationsformer möjliggöres genom viss frihet för de enskilda skoldistrikten att bedriva försöksverksamhet i fråga om bl. a. skilda tidpunkter för differentieringen.

Ett problem som försöksverksamheten icke heller löst är frågan, hur

man skall förfara med de långsamt utvecklade elever, för vilka ett treårigt högstadium är alltför svårt. Inom försöksverksamheten flyttas i regel dessa elever till mindre krävande linjer, enspråkiga linjer eller linjer där man bara läser alternativkurs I i alla eller de flesta ämnen. I realskolan kan man sörja för dessa elever dels genom fyraåriga linjer och dels genom möjligheter att gå om en klass. Vårt land har icke råd att försumma sådana långsamma men eljest för teoretiska studier välbegåvade elever. Vårt enhetskolesystem måste alltså bereda även dem en god skolgång, ledande fram till gymnasiala studier antingen genom att en fyraårig högstadielinje inrättas för dem eller genom att ett frivilligt fjärde högstadieår lägges till efter klass 9 för att möjliggöra för denna elevkategori att komplettera sina kunskaper i vissa ämnen, så att de sedan kan fortsätta i gymnasium. Även sent utvecklade elever, som placerats på en mindre krävande studiegång, kan här få möjlighet att inhämta de andras försprång eller att rätta till ett felaktigt ämnesval. Även i övrigt måste högstadiet kunna differentieras efter elevernas begåvnings- och intresseinriktning på ett mera mångskiftande sätt än skolkommissionen tänkt sig. Konsekvensen måste bli, att högstadiemrådena göres så stora, att de tillåter ett flertal parallella studiegångar för högstadieeleverna, och detta på ett sådant sätt som är ekonomiskt försvarbart och som möjliggör ett rationellt utnyttjande av lärarkrafter och lokaler. Länskolnämnderna bör i sitt handläggningsarbete beakta dessa omständigheter.

I samband härmed vill vi, utan att föregripa de resultat till vilka skolberedningen kan komma, understryka betydelsen av att alla differentieringsmöjligheter inom den obligatoriska, organisatoriskt enhetliga skolans ram så långt det är möjligt bevaras. Detta gäller ej minst den praktiskt inriktade utbildningen och den enhetliga praktiska yrkesutbildningen. Enhetsskolan ger bättre förutsättningar för en mer yrkesbetonad utbildning i årskurs 8 än det nuvarande skolsystemet. Förbättringar i hithörande avseende av gällande undervisningsplaner för folkskolan är enligt vår mening möjliga och önskvärda redan före år 1964. Framför allt måste dock skolmyndigheternas och kommunernas intresse inriktas på snabb utbyggnad av yrkesskolväsendet. Parallellt med utredningsarbetet beträffande samordningen mellan årskurs 9 y i enhetsskolan och yrkesskolorna — där hittills praktiserade lösningar icke är helt överensstämmande med önskemålet att bereda även teoretiskt mindre utvecklade elever en verkligt meningsfylld undervisning — bör smidigare övergång från folkskolans årskurser 7, 8 eller 9 (frivillig) till yrkesskolorna utformas och prövas. Den genomförda skolstyrelsereformen, som haft till följd att i flertalet kommuner skapats gemensam styrelse för obligatorisk skola, yrkesskola samt eventuellt realskolor och gymnasier, bör underlätta en sådan samordning utan att försöks- eller enhetsskola behöver införas. Den förberedande yrkesundervisningens problem måste likaledes beaktas vida mera än hittills skett. En allmänpraktisk utbildning för

majoriteten av eleverna i klass 9 y är ej tillfredsställande. I stället måste de i mycket större utsträckning än hittills få försöka sig på ett bestämt yrke och få en häremot svarande förberedande yrkesutbildning. Att möjliggöra en sådan differentierad förberedande yrkesutbildning är svårt och kostnadskrävande, men det är en oundgänglig förutsättning för att utbildningen i 9 y skall uppfattas som kvalitativt jämbördig med utbildningen i 9 g. Inte minst måste flickorna få flera valmöjligheter än husligt arbete eller handel och kontor. En välorganiserad 9 y höjer mycket enhetsskolans anseende hos elevernas målsmän.

Vad här anförts om differentieringen förutsätter givetvis relativt stora högstadiedistrikt. I glesbygderna måste differentieringsfrågan lösas med hänsyn till elevunderlaget och en avvägning ske mellan önskemålet om en förhållandevis tidig differentiering och kravet på rimliga avstånd mellan hem och skola. Såsom hitintills alltid skett bör skolorganisationen i storstäderna, övriga tätorter och glesbygderna anpassas till de varierande förhållandena. Medicinska, sociala, pedagogiska och ekonomiska hänsyn måste tillåtas inverka på omfattningen av skolväsendets centralisering. De ofta mindre klassavdelningarna i glesbygdernas skolor möjliggör för övrigt differentiering inom klassens ram i avsevärt större omfattning och med bättre resultat än i de större tätorternas tungarbetade klassavdelningar.

Rapporterna från försöksdistrikten ger vid handen att elever, som valt en teoretisk studieväg i årskurs 7 men sedan av olika anledningar önskar en mer praktiskt betonad utbildning, i allmänhet icke haft några svårigheter att övergå till annan linje. Däremot har man icke lyckats att skapa förutsättningar för övergång från praktisk till teoretisk linje. Samma svårigheter förekommer även inom det gamla skolsystemet. En för det stora flertalet elever fördelaktig tidig differentiering måste kompletteras med anordningar t. ex. i form av särskilda avdelningar i årskurserna 8 och 9 för ett snabbare kunskapsinhämtande avsett för sent mognade elever, som ursprungligen valt fel linje. Där högstadiedistriktens elevunderlag icke medger sådana anordningar, bör det ankomma på länskolnämnderna att vidtaga åtgärder för centralisering av dylika avdelningar till någon eller några skolor i varje län.

På grund av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte uttala sig för tillämpning av följande grundsatser:

1. Försöksskolor bör under den närmaste tiden inrättas huvudsakligen i kommuner eller regioner, där realskola för närvarande icke finns och där förutsättningar finns för framtida förläggning av enhetsskolans högstadier.

2. I sådana områden åter, där statliga eller kommunala realskolor redan finns och kan bringas att i stort sett täcka

behovet av realskoleutbildning inom området, bör dessa — eventuellt med ökat antal avdelningar, annexskola eller dylikt — tills vidare fortsätta sin verksamhet, för så vitt icke hänsyn till gymnasiets expansion eller andra liknande omständigheter föranleder andra åtgärder.

3. Skolberedningen bör erhålla tillfälle att fullfölja sitt arbete även under 1962, och den definitiva övergången till en organisatoriskt sammanhållen, obligatorisk nioårig skola bör påbörjas först år 1964.

4. I avvaktan på statsmakternas slutliga ställningstagande bör i kvarstående realskolor fördelningen mellan treåriga och fyraåriga intagningsavdelningar bättre än hittills anpassas till de sökandes önskemål.

5. Tills frågan om gymnasiets framtida organisation och ställning lösts, bör fyraåriga gymnasier även i fortsättningen bestå i samma utsträckning som hittills.

6. I avvaktan på statsmakternas slutliga ställningstagande bör befintliga praktiska realskolor och flickskolor bibehållas samt försök göras att ge även manliga elever tillträde till en skola som möjliggör en något längre och lugnare studiegång än den eljest vanliga.

7. Den fortsatta försöksverksamheten bör bl. a. avse ej blott linjedifferentiering inom högstadiet utan även såväl homogenisering av klassavdelningarna före årskurs 7 som differentiering först i årskurs 9 ävensom särskilda åtgärder för att underlätta studierna för sent utvecklade elever eller sådana som önskar övergå till en annan högstadielinje än den där de först bedrivit sina studier.

8. Skoldistriktet bör så långt det är möjligt göras tillräckligt stora för att möjliggöra en önskvärd differentiering.

9. Även efter enhetsskolans genomförande bör försöksverksamhet bedrivas i betydande omfattning, så att en fortskridande skolreform kan äga rum.

Stockholm den 15 januari 1960

<i>Jarl Hjalmarson</i>	<i>Martin Skoglund</i>	<i>Tage Magnusson</i>
<i>Leif Cassel</i>	<i>T. G. von Seth</i>	<i>Ernst V. Staxäng</i>
<i>Gunnar Heckscher</i>	<i>Karin Wetterström</i>	<i>Carl Östlund</i>